

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
MÜZİK BİLİMLERİ BÖLÜMÜ

**VAN AKDAMAR KİLİSESİNE BAĞLI KURTULUŞ KİLİSESİ AYİNLERİNDE
İCRA EDİLEN ESERLERE YÖNELİK BİR İNCELEME**

(A Review of The Works Performed in The Rites of The Salvation Church Affiliated with
Van Akdamar Church)

LİSANS TEZİ

Tuba UZER

Danışman: Prof. Dr. Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ

Erzurum

Haziran-2025

Atatürk Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
Müzik Bilimleri Bölümü

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Tuba UZER tarafından hazırlanan “**Van Akdamar Kilisesine Bağlı Kurtuluş Kilisesi Ayinlerinde İcra Edilen Eserlere Yönelik Bir İnceleme**” başlıklı çalışması 27 / 06 / 2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Müzik Bilimleri Bölümü Müzikoloji Ana Sanat Dalında, Diploma Çalışması (lisans tezi) olarak kabul edilmiştir.

Danışman:	Prof. Dr. Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ	
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Emrah LEHİMLER	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Ferhat ÇELİKOĞLU	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Koray ÇELENK	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Mehmet Can PELİKOĞLU	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Semih OKCU	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Şevki Özer AKÇAY	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Vefa TERZİOĞLU	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Yavuz ŞEN	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Yılmaz KAHYAOĞLU	
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Tuncay ARAS	
Jüri Üyesi:	Arş. Gör. Ahmet ALUMUR	

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Özgür Sadık KARATAŞ

Bölüm Başkanı

ÖZ
LİSANS TEZİ
VAN AKDAMAR KİLİSESİNE BAĞLI KURTULUŞ KİLİSESİ AYINLERİNDE
İCRA EDİLEN ESERLERE YÖNELİK BİR İNCELEME
Tuba UZER

Haziran 2025, 43 sayfa

Amaç: Araştırmada Van Akdamar Kilisesine bağlı Kurtuluş Kilisesi ayinlerinde icra edilen eserler, kişiler ve mekana yönelik durum tespiti yapılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Tarama ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Sözlü görüşme yapılarak açık uçlu sorular sorulmuştur. Ayrıca dini törenlere katılım sağlanarak ve doğrudan gözlemler yapılarak alan notları ile veriler elde edilmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamında ele alınan alt problemler doğrultusunda, Van ili Kurtuluş Kilisesinde düzenlenen törenlerin Mekansal ve Ezgisel özellikleri ile cemaatten Katılımcıların görüşlerinden bulgular elde edilmiş ve sonuçlandırılmıştır.

Sonuçlar: Mekansal açıdan bir apartmanın dairesinde faaliyet gösterdiği, daire kapı girişinde bulunan tabelaya göre bir dernek statüsünde olduğu, ibadetlerinin halka açık yapıldığı, ayinlerine katılan cemaatin Van halk kültürü izlerini taşıdığı, giyim, kuşam ve sosyal statü yönünden Van ilinde yaşayan diğer inançtan insanlardan farklı olmadıkları; İcra edilen eser özellikleri bakımından nota arşivinin var olduğu, ilahileri piyano ve gitar eşliğinde seslendirdikleri, cemaatin nota bilgisinin olmadığı, nota arşivinin haricinde dijital program kullanıldığı, Tapınma Önderi aplikasyonun kullanıldığı ve içerik olarak güfte, ezgi, eser bilgileri ve nota gibi içeriklere sahip olduğu; Katılımcı görüşlerine göre %100 oran ile cemaatin tamamının herhangi bir müzik eğitimine sahip olmadıkları, yeni ilahilerin icra edildiği, gelenekselleşen ilahilerin noel, bayram gibi özel günlerde kalabalık cemaat ile seslendirildiği, ilahilerin çoğunlukla Türkçe seslendirildiği, kültürel olarak makamsal dizilerin kullanıldığı, sözlerin Zebur, Tevrat ve İncil'i barındıran Eski ve Yeni Ahitten oluştuğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Van, Kurtuluş Kilisesi, Ayin, İlahi, Etnomüzikoloji

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iii
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Akdamar Adası	2
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	4
Araştırmanın Sınırlılıkları	4
Varsayımlar	4
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	5
Ermeni Müziği	5
Ermeni Müzisyenler.....	5
Sâzende ve Hânendeler.	7
Ermeni Mûsikîşinasların Nota Koleksiyonları ve Yayıncılığı	10
İKİNCİ BÖLÜM	13
Yöntem	13
Araştırmanın Modeli.....	13
Evren ve Örneklem	14
Verilerin Toplanması	15
Verilerin Analizi	16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	17
Bulgular ve Yorumlar	17
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	17
İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	22
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	29
Sonuçlar ve Öneriler	29
Sonuçlar	29
Öneriler	31
KAYNAKÇA	32
ÖZGEÇMİŞ.....	33

KAYNAKÇA

- Adızel, Ö., Kızıroğlu, İ., Belli, O., & Belli, V.E. (2015). Tarihi Akdamar kilisesi dış kabartmalarında nesli tükenme tehlikesi altında olan hayvanların resimleri. *III. Uluslararası Ahlat-Avrasya Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu* içinde (ss.169-177).
- Arslan-Kalay, H., & Yıldız, S. (2017). Akdamar anıt müzesi'nin (kilisesi) tarihsel süreçleri ve kültürel miras turizmi açısından önemi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6(1), 121-136.
- Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Pegem Akademi.
- Başer, F. A. (2018). *Osmanlı Ermenilerinde Türk müziği*. Post.
- Büyüköztürk vd., (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Tekışık.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Paşa.
- Kaya, F., Cankül, D., & Demirci, B. (2013). Türkiye'nin önemli inanç turizmi merkezlerinden biri. Akdamar kilisesi. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. (1), 13-24.
- Kömürcü, S., Sarıbaş, Ö., & Güler, M. E. (2016). Kültürel farklılıkların ziyaretçi algılarına etkisi: Van-Akdamar örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. (2), 157-170.
- Öztürk, Ş. (2019). Akdamar kilisesi 2005 ve sonrası onarım çalışmaları hakkında bir değerlendirme, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergisi*. (2), 125-132.
- Şahin, K. C. (2022). *Doğal sit alanlarında önleyici koruma olarak ziyaretçi yönetim planı gerekliliği: Akdamar adası örneği* (Tez No. 712) [Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- turkishmuseums (t.y.). *Van Akdamar anıt müzesi*.
<https://www.turkishmuseums.com/museum/detail/2250-van-akdamar-anit-muzesi/2250/1>
- Van Valiliği (t.y.). *Akdamar adası*. <http://www.van.gov.tr/akdamar-adasi>
- wikipedia (t.y.). *Akdamar kilisesi*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Akdamar_Kilisesi